

România la Conferința de Pace de la Paris (1919 – 1920). Documente diplomatice, Vol. 1, 1 decembrie 1918 – 28 iunie 1919, ediție de Dumitru PREDA, Ioan CHIPER și Alexandru GHIȘA, Ministerul Afacerilor Externe, Direcția Arhive Diplomatice, Institutul de Istorie „N. Iorga”, București, Liga Culturală pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni, Edit. Semne, 2010, 623 p.

Cercetarea istorică se manifestă și se validează cu prilejul unor manifestări științifice, dar, mai ales, prin publicarea rezultatelor acestor cercetări. Trăim într-o perioadă în care istoriografia română referitoare la epoca contemporană este cu prioritate focalizată asupra problematicei epocii comuniste și, mai recent, asupra diferitelor aspecte ale perioadei postdecembriste, în abordarea cărora granița între știința istorică și jurnalism nu este totdeauna foarte clar trasată. Constatăm uneori o oarecare superficialitate a scrisului istoric, finalizat cu lucrări cu tentă mai degrabă eseistică, și de aceea apariția unei astfel de cărți se dovedește a fi reconfortantă.

Este reconfortantă, în primul rând, datorită faptului că este editată într-o epocă de prelungită tranziție a istoriei și dovedește că cercetarea istorică asupra unor epoci și evenimente, despre care anumite voci spun că s-a scris și s-a publicat destul, nu s-a pierdut cu totul, că răbdarea, migala, rigurozitatea, aplecarea spre document reprezintă în continuare criterii importante în valorificarea unei anumite tematici.

Și, în această arie de preocupări, în ultimele două decenii, Direcția Arhivelor Diplomatice nu s-a limitat doar la activitatea de colectare și păstrare a fondurilor documentare, ci a desfășurat constant și o activitate colectivă de editare a unor importante documente ale istoriei naționale. Într-o asemenea perspectivă se înscrie și prezentul volum, rod al colaborării mai multor specialiști, sub coordonarea lui Dumitru Preda, Ioan Chiper și Alexandru Ghișa.

Tematica lucrării este una de maxim interes în istoriografia română, datorită implicațiilor interne și externe ale evenimentelor care au avut loc între 1 decembrie 1918 – 28 iunie 1919. Conținutul documentelor – în număr de 528, telegrame, scrisori diplomatice, note informative, acte ale Marii Uniri, publicate în limba în care au fost scrise (română, franceză și, câteva, în engleză) – acoperă o mare varietate tematică:

- a) – telegrame, scrisori ale unor diplomați români aflați în diferite capitale europene, care transmiteau autorităților române modul în care evenimentele care se petreceau pe teritoriul țării, dar mai ales cele din Transilvania erau receptate în țările în care-și desfășurau ei activitatea;
- b) – schimburile de mesaje dintre oficialii români și cei ai altor țări europene, diferitele probleme luate în discuție, diferite puncte de vedere asupra evenimentelor care aveau loc;
- c) – foarte interesante și utile mi s-au părut documentele privind preliminariile Conferinței de Pace, aceasta în condițiile în care majoritatea documentelor publicate până acum erau, în general, actele finale, tratatele încheiate;
- d) – acte de numire a unor delegați români la lucrările Conferinței de Pace, respectiv acte emise în timpul desfășurării lucrărilor conferinței, diferite moțiuni adoptate, propuneri și memorii ale delegației române privind diferite teme aflate în discuție;
- e) – mi-au atras atenția telegramele în care s-a ridicat problema recuperării arhivelor românești rămase în Rusia, a documentelor luate de la Academia Română în timpul ocupației străine sau cele în care s-a discutat despre pagubele aduse patrimoniului arheologic din Dobrogea;
- f) – scrisori și telegrame în care erau prezentate realități de pe front, situația armamentului, a materialelor de război (multe din ele rămase pe teritoriul altor țări – ex. Ucraina), a modului de recuperare a acelor materiale;
- g) – există documente în care se vorbește despre constituirea, pe teritoriul Italiei, Rusiei, a regimentelor de voluntari români transilvăneni și bucovineni, care, după cum se știe, s-au pus la dispoziția guvernului român;
- h) – un număr însemnat de documente surprind diferite momente și etape ale extinderii propagandei bolșevice, nu numai în Estul Europei, dar și în regiuni din Asia;
- i) – documente care evocă discuțiile care au avut loc în țară și în străinătate în ceea ce privește viitoarele frontiere ale statului român, recunoaște de către Marile Puteri a calității de aliat a României, măsurile luate în sprijinul personalului misiunii diplomatice românești din Rusia și cele privind repatrierea prizonierilor români;

j) – scrisori, telegrame care reflectă problemele interetnice, cele economice – mai ales cele care priveau producția de petrol, comerțul, aprovizionarea, etc, etc.

Pe scurt, aceasta este o trecere în revistă a principalelor subiecte cu care cititorul interesat se întâlnește odată cu parcurgerea acestui volum. Dar nu putem să nu remarcăm studiul introductiv (în care autorii au evidențiat, o dată în plus, complexitatea evenimentelor petrecute atunci), nota asupra ediției, lista documentelor, toate acestea fiind publicate în română, engleză și franceză, înlesnind astfel utilizarea volumului și de către specialiștii străini.

În fine, nu putem să nu recunoaștem că o astfel de întreprindere este temerară, ea solicitând un efort deosebit din partea întregului colectiv care a participat la elaborarea volumului. Conținutul documentelor, rigoarea științifică cu care a fost făcută editarea lor, ținuta grafică de ansamblu a volumului ne îndreptățesc să apreciem inițiativa Arhivelor Diplomatice ca fiind extrem de utilă – în primul rând pentru cititorii din mediul academic (studenți, masteranzi, doctoranzi, cadre didactice și cercetători), dar și pentru toți cititorii interesați și pasionați de istorie.

Marcela Sălăgean

Valer MOGA, Sorin ARHIRE (coord): *Problema Transilvaniei în discursul politic de la sfârșitul Primului Război Mondial*, Academia Română, Cluj-Napoca, Centrul de Studii Transilvane, 2009, 236 p.

Transilvania și anul 1918 constituie un subiect amplu dezbătut și valorificat de istoriografie, *noutatea* constând în aprecierea serios diminuată a studiilor pe o atare tematică. Cu toate acestea, este încă dificil de identificat o contribuție dedicată exclusiv analizei discursului politic, aspect ce face ca volumul coordonat de cei doi universitari de la Alba Iulia să aibă rolul unei contribuții de pionierat în abordarea perioadei de la sfârșitul Primului Război Mondial.

Fundamentată pe o introducere solidă, în care sunt amplu prezentate opțiunile și tendințele metodologice ale autorilor, lucrarea ne propune un demers axat pe analiza familiei semantice generate în jurul conceptului de națiune (*Națiunea în discursul politic românesc din Transilvania anulului 1918*), o examinare a expunerii proprii social-democraților transilvăneni (*Internaționalismul și principiile naționale: O perspectivă asupra discursului politic al social-democraților români din Ungaria 1917-1918*), două studii concentrate pe logosul anglo-saxon (*Mediile politice britanice și problema românească; Reconfigurarea frontierelor Europei de Est: W. Wilson între principii și acțiune politică*), respectiv o interpretare originală a implicării francmasoneriei în contextul terminării primului conflict armat („*Morile de vânt ale zeilor*”: *Momentul 1918 și implicațiile sale în lumina unor surse francmasonice edite și inedite*)

Într-o primă abordare tematică, Valer Moga lansează ipoteza conform căreia, pe parcursul conflagrației și până la începutul anului 1918, nu a existat un discurs românesc univoc asupra destinului Transilvaniei și doar contextul politic al acestui an a determinat confluența orizonturilor politice (implicit și exponențiale) spre soluția unirii Transilvaniei cu România. Definind discursul politic în cheia oferită de „școala franceză”¹, semnatarul cuantifică și interpretează evoluția semantică a termenilor cheie din expozeul politic transilvan (națiune, neam, popor, autodeterminare, etc). În continuare, se alocă un spațiu generos prezentării principalului loc de enunțare a discursului politic românesc și a celor ce apar în prim-planul său², conchizând, printre altele, că generația de politicieni autohtoni de la 1918 a moștenit de la cea anterioară un limbaj politic evoluat și complex, care asimilase terminologia specifică aflată în circulație în Europa centrală și occidentală de cel puțin o jumătate de veac (p. 98).

¹ A se vedea capitolul introductiv *În așteptarea analizei* și subcapitolul *Metodologie și surse*, p. 31-42.

² Autorul le numește *formatiuni discursive*, în cazul Transilvaniei fiind vorba de Consiliul Central Național Român